

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

50 Pium esse erga Episcopos & Sacerdotes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

Cuius filius *Pipinus*, rogatu *Stephani II.* Pontificis, exercitum in Italiam aduersus *Aistulphum*, Longobardorum Regem; Ecclesiasticam ditiorum vexantem, bis duxit, ipsumque ad restituendum quæcunque Ecclesiæ abstulerat compulit.

Ab hac paterna virtute non degenerans *Carolus Magnus*, *Adriani I.* Pontificis aduersam sortem miseratus, à *Desiderio Rege* Longobardorum grauiter oppressi, cum validissimo exercitu in Italiam profectus est, & *Desiderium* bello superatum atque captum, cum vxore & filijs *Leodiū* delegauit. *Leonem* itidem *III.* Pontificem à sedibus quibusdam Vrbe expulsū; idem in Italiam mota expeditione in suam Sedem restituit, sumpto de coniuratis ac seditionis auctoribus supplicio.

Demum ad *Ludouicum Iuniorem*, *Ludouici* *rossi* filium; velut Sacerdotalis dignitatis patronum cōfugit fortissimus propugnator Ecclesiæ libertatis *Gelasius II.* Papa.

SIGNVM L.

PIVM ESSE ERGA EPISCOPOS,
Sacerdotes, aliosq; sacros Dei Legatos & Ministros.

Pium esse in Sacerdotet.

Ezechias Rex valde sollicitè præcepit dari Decimas Sacerdotibus & Leuitis, vt possent parere Legi Domini. Ideoque his verbis laudatur. *2. Par. 31. Operatus est Ezechias bonum, & reuerentem, & verum coram Domino Deo suo, in vniuersa cultura donis Domini, iuxta Legem & ceremonias.*

Ccc

miās

mas, volens requirere Deum in toto corde suo, fecitq; & prosperatus est. Nobile factum nobilitatis Principis Nehemia lege 2. Esd. 13. 1. Machab. 10. Demetrius, licet impius Rex, dicit: Decima, &c. Ierem. 1. dixit Deus Propheta Ieremia: Constitui te super gentes, & super regna. Vnde Innocentius III. probat, Politico Regum imperio maiorem esse Sacerdotum potestatem.

1. *Artaxerxes Rex Persarum* similiter sollicitus fuit pro vniuersis Sacerdotibus, Leuitis, Cantoribus, Ianitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei. Obtulit etiam munera in Hierusalem Deo, ne forte irasceretur contra regnum &c. 1. Esd. 6.

3. *Constantinus Magnus*, superato & extincto Maxentio Tyranno, Dei ministros accersere, cultu & obseruantia honorificè complecti, & merito, tum verbis, tanquam viros Deo suo consecratos, humaniter excipere, & maxima benevolentia prosequi cœpit. (*Baron. Anno Christi 312. Nota apud Damascenum historiam Barlaam & Iulaphat.*) Licet homines fuerint formæ habitus aspectu abiecti, ab eo tamen nō eius generis estimati sunt: quia non hominem, qui sub aspectu oculorum cadit; sed Deum ipsum, qui in eorum animis insidebat, considerare visus est: illos bene mensæ effecit participes, illos, quocumq; iter capiebat, secū duxit: atq; ea de re Deum, quem tunc cœleste colebant, sibi credidit fore propitium. (*Plat. Theatrum Vind. Diuin.*) Porro Ecclesijs copiosa suppeditare subsidia, templa in sublime erigenda, exedificataq; adaugere, plurimis monumentis gustata Ecclesiæ sacraria illustrare, varia pecuniarum largitione egentiam inopiam subleuare, &c. *Idem. lib. 1. de Vita Constant. cap. 34. 35. 36.*

Idem Eusebius *lib. 10. cap. 1.* recitat eiusdem *Constantini* Rescriptum ad Anulinum Procōsulē in Africa, de restituendis bonis Ecclesiarum, in quo habentur hæc verba: Est hæc nostræ Clementiæ ratio & modus, vt illa, quæ ad alienum pertinent, non solum non perturbare, sed etiam cuique restituere quàm maximè cupiamus. Quare volumus, vt, simulac hæc litteras à nobis acceperis, si quæ ex his possessionibus, quæ ad Catholicam Christianorum Ecclesiam, in quibuscunque ciuitatibus aut locis alijs pertinent, etiam adhuc à ciuibus, aut ab alijs quibusdam retineantur, eas quam primū iisdem Ecclesijs facias restitui. Quādoquidem animo instituimus, vt ea, quæ Ecclesiæ antea possederunt, ad ipsarum ius denuo reuertantur, &c.

Recitat & aliud Eiusdem (*cap. 7.*) de Clericorum immunitate, in quo dicitur: Quoniam multis a gumentis cōstat, Religionem, in qua sumus, & perfectus cultus sacrosanctæ & caelestis Dei potentia deditus omnino consistit, neglectā & contemptam magna pericula attulisse, eandemque sanctè augusteque obseruatam, tum maximam Romano nomini ac splendori prosperitatem, tum eximiam omnibus hominum rebus felicitatem, Diuina beneficentia illud largiente, oportasse: visum est, vt illi homines, qui debita tum sanctimonia, & assidua Legis Diuinæ obseruatione sua ministeria huic Diuinæ Religionis excolere impertiūt, pro laborib⁹ suis digna premia mereantur. Quare eos, qui in Ecclesia Catholica huic sanctæ religioni sedulo inseruiūt, (quos Clericos nominare solēt) ab omib⁹ omnino cōmuni- bus & ciuilibus rerū publicarū ministerijs im-

munes & solutos volo, vt nullo modo per errorem, vel per sacrilegam ac profanam prolapionem à cultu Diuinæ Maiestati debito abstrahantur; sed absque vlla molestia propriæ legi obsequium præstent: qui quidem cum sacrum Numen summo honore & veneratione prosequantur, incredibile est, quantum Reip. adiuuenti videantur allaturi, &c. (Clericos à muneribus ciuilibus voluit esse immunes, vt Deo militantes, nequaquam negotijs distinerentur secularibus. *Cod. Theod. de Episc. & Cler. l. 1.*)

6. In Edicto *Constantini & Licinij*, Anno Christi 313. quod habet *Eusebius lib. 10. cap. 5.* inter cetera habentur hæc verba: Decernimus Christianis, vt loca eorum, in quæ ipsis in more positum erat antea conuenire, si qui ea emisse videantur, Christianis absque argento, absque vlla repetitione pretij, quod in illis emendis collocauerant, sine omni mora & dubitatione restituant: & si qui ipsa loca pro munere fuerint adepti, vti Christianis quam celerrimè reddant: ac si quæ aut coemerint, aut dono receperint, aliquid (compensationem) à nostrâ bonitate postulent, &c. Hæc ratione Diuinum erga nos studium perpetuò nobis firmum ac stabile permanebit.

7. Cum *Episcopi Schismaticorum Donatistarum* conarentur *Constantinum* contra *Cacilianum Episcopum Carthaginensem* concitari, pleno liuore respondit: Petitis à me in sacro iudicio, cum ego ipse Christi iudicium expedem. *Optat. Mileuitan. contra Parm. lib. 1.* Et quia impetere intelligebat iudicia Episcoporum absque primatui Sedis Antistite nefas esse cognosci, ad *Heliachiam Romanum Pontificem* causam detra-

ut, qui præsentibus alijs Episcopis Cæcilianis
causam pertractaret. (Vide locum de Pietate in
Iamnum Pontificem, & Augustin. epist. 162.) Lit-
teræ Imp. ad Pontificem extant apud Euseb. lib. 10.
cap. 5. Cùm verò Donatistæ à Melchiadis & col-
legarum Episcoporum iudicio insolenter ad Cō-
stantinum Imp. appellarent, (teste Oprato Mileu.
lib. 1. aduers. Parm.) respondit: O rabida furo-
ri audacia, sicut in causis gentilium fieri solet,
appellationem interposuerunt. Et ad Episcopos
Cæcilianos inter alia scripsit: Meum iudicium
postulant, qui ipse iudicium Christi exspecto. Di-
citur enim (vt se veritas habet) Sacerdotum iudi-
cium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residens
iudicet. Nihil enim licet his aliud sentire, vel
aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt
consecrati. Maligni homines perquirunt sæcularia,
despicientes cælestia. Quid hi detractores Legis,
contemnentes cælestis iudicium, meum putave-
runt postulandum, sic sensere de Christo. Salua-
tores &c.

Cùm Imp. Licinius impietate, tyrannide, &
corruptitudine sua omne Orientale Imperium An-
no Christi 317. infestaret, ideoque Constantinus
Imp. compulsus, aduersus eum bellum moue-
ret, precibus sibi opus esse probè intelligens, Dei
solicitatione Sacerdotes, vt semper secum versari,
semperque præsto esse vellent, hosque tanquam
quosdam animæ custodes ducebat. Euseb. Vit. Cō-
stant. lib. 2. cap. 3. 4.

Anno Christi 324. Eusebius in Vita Constanti-
ni lib. 3. cap. 1. 2. 3. inter alias, has ponit Antitheses
Constantini, & Gentilium Imperatorum: Quem-
admodum, ait, probitatis hostis Dæmon graui in
Ecc 3   prospe-

Pia Constā-
vini pro Re-
ligione of-
ficia.

prosperum Ecclesiæ statum exardescens inuidia,
tempore pacis & lætitiæ, seditionis procellas, &
tumultus intestinos cōtra illū excitauit: sic Imp.
Deo charus *Constantinus*, ea, quæ ad suum specta-
bant officium, minimè neglexit; sed omnia con-
traria his, quæ antea à tyrannica crudelitate ad-
missa, instituit, & quemque Ecclesiæ hostem in-
micumque facile deuicit. Illi Christi famulos,
domicilijs & laribus orbatos, in exilium eiecit:
hic eos omnes domum reuocare, & proprijs se-
dibus restituere. Illi eos ignominijs appetere:
hic honoratos, & in omnium conspectu illu-
stres reddere. Illi pijs uiris vitam eripientes, in-
nique eorum bona publicare: hic illos pluribus
muneribus benignè & liberaliter excipiens, ad
pristinum statum reducere. Illi per scripta De-
creta palam contra Ecclesiarum Præsides dimu-
gata, falsis calumnijs eos obiectare: hic contra,
viros eosdem ad gloriam efferre, apud se ad
altum dignitatis gradum tollere, & Edictis ac
Legibus multo clariore efficere. Illi sacras
AEdes, precibus destinatas, funditus euerere,
easque è sublimi disiectas solo æquare: hic con-
eas, quæ supererant, altius erigere; tum noua
sumptu ex ipsis regijs thesauris suppeditato, ma-
gnificè extruendas sancire. Illi mandare, ut
bri diuinitus inspirati, in ignem iniecti, peni-
tus deleantur: hic ut iidem ex arario regio de-
ornarentur magnificè, & numero auerentur,
decernere. Illi iubere, ne Episcopi vsquam
Conuentus cogere aggredierentur: hic eos
omnibus gentibus ad se conuocare, inuocare
tere in Palatium, sinere in eius intimas par-
tes

penetrare, & Iaris sui mensæque Regalis com-
plices esse, &c.

Idem *Constantinus* Anno Christi 325. Episcopus ad Concilium Nicænum venientibus occurrebat, eosque conuenientibus, vt ait *Gregorius Presbyter Cæsariensis*, (*apud Metaph. 10. l. iij.*) prosequeretur honoribus. Quinam verò esse solerent eiusmodi conuenientes honores, quibus ad se accedentes suscepit Episcopos, declarat ex *Eustorgio Suidas*, cum agit de *Leontio Tripolis Lydiæ Episcopo*, ab *Eusebia Augusta* fastuosa muliere accersito, cui hæc ille respondit: Si me ad te venire volueris, debita Episcopis reuerentia conseruata, ego quidem ingrediar, tu autem statim de sublimi isto folio descendens, reuerenter mihi obuiam procedas, & caput meis manibus supponas, benedictionem acceptura: ac deinde ego sedeam, tu verecundè astes, cum iussero dato signo sessura. Si hæc, inquam, tibi condiciones placuerint, veniam ad te: sin alio modo, non tam multa tuis, tam magna non poteris, vt nos honore Episcopis conueniente neglecto, diuinum Sacerdotij institutum violemus. Hæc *Leontius*, si hæc, tanquam debita Sacerdotio, sibi vendicet Episcopus, licet à Catholica Communionis consortio exclusus, quanto æquius exhibenda Orthodoxo erunt Episcopo? (Dei Sacerdotes debent sibi eiusmodi honores vsurpare, Diuinum declarat iudicium, quo è sella *Valentiniani S. Martino Episcopo* assurgere dedignantis egressus est ignis.)

In Concilio Nicæno, cum *Ariani* aduersus Catholicos Episcopos *Constantino* offer-

rent libellos querelarum, & illud in dies ferè singulos accideret, ait *Sozom. lib. 1. cap. 6.* dat mandatum Imperator, vt singuli crimina, quæ alijs obijcere constituerant, ad certum diem proponerent. Vbi dictus dies venit, Imperator, oblatis sibi libellis acceptis, ista, inquit, criminationes tempus quidem sibi præstitutum habent, diem videlicet magni iudicij; Iudicem autem, qui futurum de omnibus sententiam pronuntiatu- rum; hi verò nõ est fas, cum homo sim, eiusmodi causarum cognitionem arrogare, præsertim cum & qui accusant, & qui accusantur, Sacerdotes sint, &c. *Ruffinus ait, lib. 1. cap. 2.* eum dixisse: Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur; vos autem non potestis ab hominibus iudicari: propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, & vestra iurgia, quæcunque sunt, ad illud diuinum referentur examen. Votum nobis à Deo dati estis Dij, & conueniens non est, vt homo iudicet Deos, &c. *Theodoretus lib. 1. cap. 11.* addit, Constantinum prædictos querelatum libellos combussisse, & iureiurando adiecisse, se ne verbum quidem inscriptum perlegisset. Nam Sacerdotum, inquit, vitia non sunt populo aperienda, ne ille, inde causa offenculi accepta, licenter peccare aggrediatur. Idem Theodoretus ibidem ait eum dixisse. Si Sacerdotem flagitiosè aliquid patrantem cerneret, se purpurat eum contecturum. Quin etiam eum hoc quoque adiecisse memorant: Si suis oculis Episcopus pontificiæ uxori stuprum inferre forè videret, facinus illud nefandum suo paludamento se obtulerum, ne facinoris aspectus eos, qui id ipsum cer-

*Eusebius
lib. 4. de
Vita Con-
stantini cap.
56. Episco-
pos, & Sa-
cerdotes co-
mites sibi
adiunxit.
&c.*

erent, vlla ex parte læderet. *Gregorius Papa lib. 7. cap. 75.* addit: Quid mirū, si Christianus Imperi Dei Sacerdotes digneur honorare, dum pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus nouerunt, qui Dijs ligneis & lapidibus seruebant? Tanta erat Pontificum Augurumque potestas & ius in omnes, vt etiam Consules à Consulari abire iubere possent, & ab imperio deponere Magistratus: quod ne contingere sibi posset, Imperatores iidem cum Imperio Sacerdotium rogauerunt, vt essent ac dicerentur Pontifices maximi.

Cum *Constantinus* in eodem Concilio videt dextros oculos quibusdā Episcopis effossos, mellexissetque, quod constantia pro pietate eadem illis attulisset, labra vulneribus admouit, pro certo persuasus, osculo se benedictionem inhausturum esse, teste *Theodor. lib. 1. cap. 11.* qui etiam addit de conuiuio & donis illis collatis, et sic concludit: Conuiuio tandem peracto, dona rursus illis distribuit: quin etiam litteras ad Prouinciarum Præfectos dedit, mandansque, vt certus frumenti numerus viduis, & qui perpetuam seruant virginitem; quin etiam illis, qui diuinis ministerijs obeundis cōsecrati sunt, in singulis ciuitatibus quotannis suppeditaretur, eamque non tam egentium necessitate, quam sua ipsius munificencia mensus est, et.

Quidni autem daret Clericis singulis conparium *Constantinus*, cum Gentilium Deorum Sacerdotibus sæculi Principes ex publicis honoribus victum affatim suppeditarint? Etenim *Genesis* dicitur: *Aegyptijs Sacerdotibus, prater ter-*

Sacerdotij
dignitas re-
uerenda.

Constanti-
nus oscula-
tur cicatri-
ces Confes-
sorum. Hoc
officium
pietatis ite-
rum ab eo
est exhibi-
tum, tum in
aduentu
Episcoporum,
tum cum ij-
dem ex Cō-
cilio recess-
suri essent.

Quo honore
Sacerdotes
haberi so-
lerent.

ram, qua à Rege tradita fuerat eis, statuta cibaria
ex horreis publicis praebebantur. Et apud Indios,
praeter ciuitates Sacerdotales, & aliarum ciui-
tatum suburbana, quae Sacerdotum erant, de
omnibus iisdem accipiebant decimam, & ab
hominibus quoque ex Legis praescripto pecu-
nias exigebant. Gentilium vero Sacerdotes mul-
tiplicis & diuersi generis erant. In propinquo-
ribus *Bithynia* regionibus, nempe Ponticis, quo-
rum exemplo. Constantinus permoueri potuit,
Sacerdotes in tanto honore habebantur, ut
eorum Pontifex gestaret Regium Diadema ces-
tis diebus, & secundus à Rege honore haberetur,
cuius Sacerdotij erant sex millia seruatorum sacro-
rum, quibus & ager publicus suppeditabat im-
pensas. Tradit hæc *Strabo lib. 12.* additque tunc
fuisse æstimationis Comanense Sacerdotium, ut
Pompeius Magnus Asia potitus, *Archelaus* Regem
magno munere & honore illud ipsum comate-
rit Sacerdotium, auxerieque agrum sacerdoti-
lem. Apud Romanos Sacerdotes amplissimum erat
honoris ac potestatis, & ex publica pecunia acce-
pere consueuerunt stipendia, & rerum sacrarum
impensas. Quid, inquam, mirum, si cum tot tanta-
que consueuerint, Constantinus perpetuum tribueret
sacris ministris, virginibus, ac viduis congrua
14. Extat (l. i. de Episc. Ind. Cod. Theod.) Sacerdotum
Constantini ad Ablauium Anno Christi 316. Prae-
fecturam Praetoriam agentem de Episcopali iudi-
cicio & testimonio, quod ratum firmumque sit
omnibus, & ab omnibus voluit custoditum, nec
cetera habentur in ea Constitutione hæc verbis
Sanximus sententias Episcoporum, quodlibet ge-
nere

ere prolatas, sine aliqua ætatis discretione, in-
solatas semper incorruptasq; seruari: scilicet, vt
sanctis semper & venerabilibus habeatur,
quod quid Episcoporum fuerit sententia termina-
ta. Multa enim, quæ in Iudicio captiosa præscri-
ptionis vincula non patiuntur, inuestigat & pro-
ter sacrosanctæ religionis auctoritas. Omnes i-
uris causas, quæ vel Prætorio iure, vel Civili tra-
ctantur, Episcoporum sententijs terminatæ, perpe-
tuæ stabilitatis iure firmetur. Nec liceat vltius
tractare negotium, quod Episcoporum sententia
interdiderit. Testimonium etiam ab vno licet Epis-
copo perhibitum, omnes Iudices indubitanter ac-
cipiant, nec alius audiatur, cum testimoniū Epis-
copi à qualibet parte fuerit repromissum: illud
enim veritatis auctoritate firmatum, illud in-
terruptum, quod à sacrosancto homine consci-
entis illibata protulerit, &c.

Antonij Cœnobitarum omnium Principis
votum vehementi fama commotus *Constanti-*
& eius filij *Cæsares*, ad eum pietatis ergo, of-
ficio & amoris plenas litteras dedere, vt quem
longè positum nō liceret aspicere, atq; præ-
sentem alloqui, internuntio litterarum inuisi-
taret, & cum eo pariter loqueretur. *Constantinus*,
& *athanasius*, & eius liberi *Constans*, atque
Constantinus crebro ad ipsum, quasi ad patrem mis-
litteris, obsecrabant, vt reciprocis se scriptis
salutaret. At ille eiusmodi manens, qualis, an-
tequam litteræ ad eum venirent, fuerat, nec salu-
tatione Principū mouebatur, & tanquam nō ac-
cipere litteras, conuocatis Monachis, aiebat: Re-
centis sæculi ad nos miserunt epistolas. Quæ hie
Christianis adhibenda admiratio est? licet enim
diuer-

Nulli sum-
morum etiã
Magistra-
tū tantum
deferri vo-
luit ac Epis-
coporū Ec-
clesiastico
Tribunali.
Voluit vt
Episcoporū
iudicia ser-
uarentur in
omnibus in-
concessa. Et
summo ho-
nore habe-
rentur ab
vniuersis.

diuersa sit dignitas, attamen eadem nascendi & moriendi econditio est. Illa sunt omni ueneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quod hominibus Deus Legem scripsit, quod per Filium suum proprijs Ecclesijs dicitur eloquijs. Quæ Monachis ratio est cum Regum epistolis? Cur accipiam litteras, quibus consueta nesciam reddere salutationis obsequia? Ignoratus ab vniuersis fratribus, ut Christianos Reges suis litteris refrigeraret, ne scilicet per silentium eius exasperarentur, ad susceptas litteras conuenientia rescripsit. Laudauit primum, quod Christum colerent: deinde salutaria persuasit, ne magnam putarent Regiam potestatem, ne presentis carnis imperio tumentes, se homines esse nescirent, & à Christo iudicando obliuiscerentur. Ad postremum elementæ curæ subiectos, & iustitiæ: curæ quoque inopum adinuit, atque vnum sempiternum esse Regem omnium seculorum Christum Iesum epistolis relictus est. His Principes susceptis, vehementissime lætabantur, &c. *Baron. Anno Christi 328.*

16. Idem *Constantinus* Anno Christi 319. non suæ iurisdictionis esse fatetur de Episcoporum controuersijs cognoscere, atque sententiam ferre, quod res Ecclesiastica inter Ecclesiasticas agenda esset. *Athanas. Apol. 2.* Sancita lege præcepit, ut Sacerdos in maiori honore haberetur, quam vllus secularis. *Enseb. lib. 3. Vita Constant. cap. 10.*

17. Anno Christi 364. vbi decessit *Constantinus* poli *Valentinianus*, (inquit *Sozom. lib. 6. cap. 1.*) perque Thraciam Romam versus iter faceret, Episcopi Helleponti & Bithyniæ &c. *monstr. ad*

pro se Legatum Hypatianū Heracliz (quod
 oppidum Perinthi) Episcopum, oratum, ut si-
 de doctrina fidei ritē constituenda in vnum
 unuendi potestas permitteretur. Qui cum
 missus ad Valentinianum, & Episcoporum ei
 uisulata exposuisset, respondit ille: Sibi, qui v-
 as e laicorum numero erat, non licere se eius-
 modi negotijs interponere. Et ideo Sacerdotes
 Episcopi, quibus hæc curæ sunt, seorsum per
 vnicumque ipsis libitum fuerit, in vnum con-
 ueniant.

Anno Christi 369. Valentinianus Imp. Chro-
 nopium quendam Episcopum, in Synodo con-
 uentum, appellatē ad sæculare Tribunal,
 indignum facinus, pecuniaria pœna, pauperi-
 erogada, multauit. (l. 20. quorum, C. Theod.)
 S. Ambrosius (epist. 32.) ad Valentinianum
 ait: Augustæ memoriæ pater tuus, non
 sermone respondit, sed etiam legibus suis
 in causa fidei, vel Ecclesiastici alicuius
 iudicis, eum iudicare debere, qui nec munere
 par sit, nec iure dissimilis; hoc est, Sacerdotes
 Sacerdotibus voluit iudicare. Quis etiam si
 quoque argueretur Episcopus, & morum
 et examinanda causa, etiam hanc voluit ad
 Episcopale iudicium pertinere. Quando audisti
 causa fidei Laicos de Episcopo iudicasse? Si
 Scripturarum seriem Diuinarum, vel vetera
 tempora retractemus, quis est, qui abnuat, in
 causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos so-
 de Imperatoribus Christianis, non Impera-
 res de Episcopis iudicare? Hæc Ambrosius.

Valentini-
 nus conte-
 statur sui
 muneri
 minime ef-
 se. Ecclesi-
 sticu se im-
 miscere ne-
 gotijs.

Forum se-
 culare vi-
 tent Clerici.
 Feti am
 erat, ne Cle-
 rici coram
 secularibus
 iudicibus
 causam
 dicerent.

Anno Christi 374. Auxentio Mediolanensis
 Episcopo Ariano extincto, Valentinia-
 nus Se-

mus Senior Imp. accersitis ad se Episcopis dixit
 Est vobis, utpote sacris & diuinis literis instrui-
 butis, exploratè cognitum, qualis debeat esse
 qui sit ad Episcopatum gerendum delectus, &
 quòd necesse sit, gregem non doctrina solum, ve-
 rum etiam præclara viuendi ratione moderari,
 & se cuiusq; virtutis exemplar ei præbere, suæq;
 disciplinæ rectam vitæ & morum institutionem
 testem habere. Quare hominem ita instructum in
 Sede & gradu Episcopali iam collocare, uti de-
 nos, à quibus hoc gubernatur Imperium, ei vere
 & ex animo capita inclinemus, & illius respectu
 sionè, (nam cum homines simus, errore labi ne-
 cesse est,) velut medicinam animarum cupide im-
 plexemur. Hæc oratione ab Imperatore habita
 Conciliū Episcoporum contendit ab eo. vnde
 utpote sapientiæ & pietatis insignibus præclarè
 ornatus, Episcopum eligit. At ille: Maior de-
 inquit, hæc prouincia, quàm quæ viribus nostris
 sustineri possit: proinde vos, diuina repleti gra-
 tia, & illius splendore illuminari, multo melius
 hoc Episcopi deligendi negotium transigemus. Illi
 igitur egressi, separatim per se de eo deliberare
 coeperunt, & c. Hæc *Theodor. lib. 4. cap. 5. & vbi
 dicit: Paucis post diebus (ab Ordinatione Ambro-
 sij) cum S. Ambrosius valde libere apud Imp. peti-
 ba faceret, resq; nonnullas, tanquam minus rectè
 à Magistratibus administratas coargueret, respõ-
 dit Imperator: Noui iam pridem tuam in loquendo
 libertatem, quæ exploratè cognita, non modò
 tuæ in Episcopum ordinationi non resistit, verum
 etiam suffragatus sum. Quare sicut Diuina præ-
 scribit Lex, nostrorum animorum errantem medi-
 cinam facito.*

*Castrod. in
 hist. Trip.
 lib. 7. cap. 5.
 Nota Valē-
 sianum mo-
 destiā, cum
 ablatam sibi
 electionem
 tantā Ec-
 clesie Epif-
 copi recusa-
 uit.
 Mandat Ep-
 iscopi &
 Clero Me-
 diolanensi.
 ut in Ami-
 sium eli-
 gant eum,
 cui ipse de-
 bitam ve-
 nerationem
 deferre pos-
 sit.*

Qui fauendo pietati quàm ampliffimos in-
 prouentus se præcoci melle collegiffe co-
 mouit *Theodosius Imp.* eandem magis magifque
 colere perfeuerans, Anno Christi 382. Cleri-
 cuiusmodi indulfit Priuilegium: *l. 26. de Episc.*
et Cleric. Cod. Theodos. Vniuersos, quos consti-
 tit custodes Ecclesiarum esse, vel sanctorum
 corporum, ac religiosis obsequijs deseruire, nul-
 lus attentationis molestias sustinere decerni-
 tus. Quis enim eos capite censos patiatur esse
 vincetos, quos necessariò intelligit suprame-
 morato officio mancipatos?

S. Martinus Episcopus, (Seuerus in Vita S.
Martini cap. 23. Baron. Anno Christi 386.) in Sy-
 lio Treuerensi, iam septuagenarius, à conui-
 uio Maximi Imp. frequenter rogatus, abstinuit;
 eundem victus vel ratione, vel precibus, ad con-
 uuiuium venit, mirum in modum, ait Seuerus, gau-
 diate Rege, quòd id impetrasset. Ad mediù ferè
 conuiuium (vt moris est) pateram Regi minister
 attulit: ille Sancto admodù Episcopo potius dari
 debet, exspectas, atque ambiens, vt ab illius dexte-
 ra poculù sumeret. Sed Martinus ubi ebibit, pate-
 ram Presbytero suo tradidit, nullù scilicet existi-
 ans digniorem, qui post se biberet, nec integrù
 fore, vt aut Regem ipsum, aut eos, qui à Rege
 erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod fa-
 ctum Imperator, omnesque qui tunc aderant, ita ad-
 mirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti
 fuerant, placeret; celeberrimumque per omne Pa-
 rti fuit, fecisse Martinù in Regis prædio, quod in
 honorù Indicù conuiuijs Episcop. nemo fecisset.
 Cum interim, ait idem Seuerus (*Dialog. lib. 2.*
cap. 27.) diebus ac noctibus de ore Martini Regina
 pende-

pendebat, Euangelico illo non inferior exem-
plo, pedes Sãcti fletu rigabat, crine tergebatur. Mar-
tinus, quem nulla vnquam fœmina contigisset,
istiuss assiduitatem, immò potius seruitutem non
poterat euadere. Non illa opes Regni, non Imper-
rij dignitatem, non diadema, non purpuram co-
gitabat: diuelli à Martini pedibus solò strata
non poterat: postremò à virò suo poposcit,
deinde Martinum vterque compellunt, vt ei,
remòtis omnibus ministris, præberet sola con-
uiuium. Nec potuit vir beatus obstinatus re-
luctari. Componitur castus Reginae manibus ap-
paratus, sellulam ipsa confertit, mensam admo-
uet, aquam manibus subministrat, cibum, quem
ipsa coxerat, apponit: ipsa, illo sedente, eminus
secundùm famulantium disciplinam, solo sicut
consistit immobilis, per omnia ministrantis mo-
destiam, & humilitatem exhibens seruitutem.
Miscuit ipsa bibituro, & ipsa porrexit. Finita ce-
nula, fragmenta panis assumpti, micaeque colle-
git satis fideliter, illas reliquias Imperialibus es-
pulis anteponens. *Hec Seuerus.*

23. Si Reges à filijs (quos subditos habent) tri-
butum non exigunt: (Matth. 17.) multo minus à
suis Pastoribus, absque nota criminis inuoluntari-
rannidis exigere possunt; cum oues potius lanam
lanam teneantur exhibere pastoribus, quam illa
ab his exigere.

24. Genes. 4. Pharaon Sacerdotibus Aegypti, vel
idolorum, non solùm latifundia tradidit, quibus
illis voluit perpetuò conseruata; sed ex heredi-
publicis statuta iisdem cibaria ministravit. Dis-
taone deterior *Apostata Iulianus*, de bonis eccle-
siarum, earumque ministris exegit tributum, vt

*Conuiuium
Auguste
exhibuit
S. Martino.*

Valens Arianus Imp. à Clericis, & Monachis: & *Castissima Ariana* Ecclesijs id indixit ex agris. *Castissimi* verò *Principes* in ditandis Ecclesijs amplis redditibus munificētissimi semper extriterunt: qui si aliquando necessitate ingruentium bellorum precessi, indigerint accipere ab Ecclesijs, id perquam submissio animo à totius Christianæ Religionis Antistite, Romano Pontifice, expetere cōtulerunt, & ab illis, paternæ charitatis affectu, pro facultate præstari. *Baron. Tom. 4. Anno Christi 387.*

Anno Christi 398. collatam ab Apostolo iudicandi inter laicos Episcopis auctoritatem, & Constantini legibus confirmatam, *Honorius Imp. scripsit. (l. 7. de Episcop. audient. C. Iustin.) S. Augustinus, de Opere Monach. cap. 29.* cum queritur se Christianorum litibus fatigatum: Multo, inquam, mallem per singulos dies certis horis aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de Diuinis literis agendum liberas, quàm tumultuosissimas perplexitates caussarum alienarum pati, de negotijs sæcularibus vel iudicando dirimendis, vel conueniendo præcidendis, quibus nos molestijs affixit Apostolus, non suo, sed eius, qui in eo loquebatur, arbitrio, &c. Idem Augustinus, in *Psal.* cum de litium ingruentia, & litigantium perantia queritur: Constituit, ait, talibus caussis Ecclesiasticos Apostolus (1. Cor. 6.) cognitores, in toto prohibens iurgare Christianos. Paulinus de eodem ait: Eas (lites) aliquando vsque ad horam perfectionis, aliquando tota die ieiunans, semper tamen noscebat, & dirimebat, intendens in eis Christianorum momenta animorum, quantum

D d d

quisque

quisque vel in fide, bonisque operibus proficeret, vel ab eis deficeret: atque compertis rerum opportunitatibus, Diuinae Legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat, & eos, quo adipiscerentur vitam aeternam edocebat, & admonebat, nihil aliud quaerens ab ijs, quibus ob hoc vacabat, nisi tantum obedientiam & deuotionem Christianam, &c. *Vide in Speculo Clericorum locum de Iustitia, & Genebr. 1018.*

26. Anno Christi 401. cum Ioannes Caesareus Palaestinae, atque S. Porphyrius Gazensis, Episcopi Constantinopolim essent profecti ad Imp. Arcadium, ut Gazae erueret idola, introducti sunt primum ad Augustam Eudoxiam, quae ubi eos aspexit, prior eos salutauit, dicens: Benedicite Patres. Illi autem eam venerati sunt. Sedebat autem super aureum lectum, & dicit eis: Ignoscite mihi Sacerdotes Christi, propter veteris, quae me premit, necessitatem, non occurrere debet enim in vestibulo occurrere vestrae Sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, ut quod est in vtero, in luce etiam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam eius demissionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Sarae, Rebeckae, & Elizabeth, benedicat, & viuificet id, quod est in tuo vtero, &c. Post paucos dies peperit filium Theodosium. Iste Episcopi magnis muneribus ab Imperatrice, & ab Imperatore donati recesserunt, &c. Historia haec prolixè refert M. Diaconus, qui rei gestae interfuit.

27. Theodosius iunior (Baron. Anno Christi 450. ex Socrat. lib. 7. cap. 22.) adeo pius fuit, ut omnes Dei Sacerdotes honorifice coleret, eosque primum, quos intellexerat pietate in primis excellere. Fertur praeterea sacrum, quo Episcopus Cherson-

rum, qui Constantinopoli mortem obiit, indutus
 erat, quæ fuisse, eumque, quantumuis sordidatū,
 induisse, persuasum se aliquid ex mortui sancti
 gloria inde percepturum. Vir quidam, ait *Theo-*
doret. lib. 5. cap. 36. vitam excolens Monasticā, ani-
 mo paulo audaciore præditus, ad Imp. rei cuius-
 dā perendæ gratia accedit. Quod cum sapius fe-
 cisset, Imperatori Ecclesiastica interdicit Cōmu-
 nione, vinculoq; Ecclesiæ ei iniecto decedit. Im-
 perator autē, fide cum primis excellens, ad Pala-
 tium veniens, cum tempus instaret conuiuij, & o-
 mnes cōuiuæ adessent, dixit se non prius capturū
 eum, quam Ecclesiæ vinculo solueretur: proin-
 de vnū ex familiarissimis ad Episcopū mittit, vt
 potestātē faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo
 soluedi. Cum autē Episcopus respondisset, nō de-
 bere cuiusquā vinculū admittere, significassetq;
 nō solutū esse, non tamen solutione illa cōtentus
 fuit, donec ille, qui eū ligauerat, magno cū labore
 conquisitus, Cōmunioni illū restituisset. Huius-
 modi erat Imperatoris erga Leges Diuinas fides.
Hæc Theod. itemq; Nicephorus lib. 14. cap. 4. In Vitis
Patri part. 2. cap. 14. scribuntur sequētia: Manebat
 quidā Monachus Aegyptius in suburbano Con-
 stantinopolitanæ ciuitatis, & dum transiret *Theo-*
dorus Junior Imperator per illam viam, reliquit
 omnes, qui in obsequio eius erāt, & venit solus in
 cellam eius, & pulsans ad ostiū Monachi, aperuit
 ei Monachus: videns autem eum, cognouit quia
 Imperator esset; sic tamen suscepit eum, tanquam
 eum ex officio militantiū. Cum ergo introisset,
 ceciderunt orationē, & sederūt. Cœpit autē eū in-
 terrogare Imperator, dicēs, quomodo sint Patres
 in Aegypto. Et ille: Orant pro salute nostra om-
 nes.

Ddd 2

nes.

nes. Imperator autem circumspiciebat in cella eius, si quid haberet: & nihil ibi vidit, nisi paruum sportulam, habentem modicum panis, & lignam aquæ. Et dixit ei Monachus: Gusta modicum, & infudit ei panem, & misit oleum, & sal, & manducavit, & dedit ei aquam bibere. Dixit autem Imperator: Scis quis sim ego? Et ille dixit ei: Deus te scit quis sis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius Imp. ille autem statim adorauit, salutans eum humiliter. Et dixit Imperator: Beati estis vos Monachi, qui securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sæculo. Veritatem dico vobis, quia licet in Imperio natus sim, nunquam tamen delectatus sum, sicut hodie pane & aqua: fatisonim, & libenter comedi. Et cœpit ex tunc eum honorare Imperator. Senex autem egrediens fugit, & iterum venit in Aegyptum. Hactenus ibi.

28. *Theodosius senior* tantopere reueritus est S. Ambrosium, vt Constantinopoli, inuitante Irenæo Nectario Episcopo, intra cancellos sacros, vberant Sacerdotes ingredi noller.

29. *Alexander Magnus* infesto agmine, animoq; infenso urbem Solyman petens, vt eam excinderet, cum obuiam sibi haberet, patentibus portis, iaddum eo tempore summum ludorum Sacerdotem, (qui dicebatur Simon luitus,) Pœnificibus indutum vestibis, (hyacinthina veste, cui aurum erat intertextum, & Cidari in capite, cui inscriptum Dei nomen) & ornatissimo Sacerdotum atque Leuitarum cœtu comitatum, quo defilij, & pronus in terra Sacerdotem Magnum veneratus est; quinimò in eo Deum adorauit: rogatus enim à Parmenione, cur id faceret, respondit: Ego nò hominem adorau, sed Deum.

mius ille Sacerdotem agit. Deinde placato animo Hierosolymitanū intravit Templum, & pro Regia magnificentia ibidem dona obtulit. *Ioseph. lib. 11. Antiq. Iud. cap. 8.* Urbem multis muneribus, & Privilegijs donavit, præfatus in Pontifice se agnovisse Deum, qui & sibi in Macedonia apparuerat, & cuius ope vinceret.

30. *Attila* Rex Gothorum, cum ex Pannonia in Italiam facta eruptione, Romam cum instructissimo peteret exercitu, eā perditurus, *Leo I.* Summus Pontifex illi cum honesto Ecclesiasticorum virorum coetu occurrit, admonuitque eum ne in Urbem desuiveret, aut armorum rabie debaccharetur, alioqui iram Dei in se concitaret, quemadmodum *Alaricus*, unus ex superioribus Gothorum Regulis, qui statim Dei iudicio post captam Urbem mortuus est. Cuius monitis incunctanter obtemperavit *Attila*, nec ultra versus Romam progressus est, (victrices copias Romam trahere non audeat. *Paulus Diaconus lib. 15. rerum Roman.*) quod dum cum Pontifice loqueretur, cernere duas viros supra illius caput visus est, strictos tenentes gladios, ac mortem ipsi minitantes, nisi Pontifici pareret, qui *Petrus* & *Paulus* Apostoli fuisse putati sunt, in Leonis gratiam illi apparentes: dimissoque, quod cœperat itinere *Attila*, in Pannoniam reuersus est.

31. *Iustinus Senior* se ad pedes *Ioannis Papæ* Constantinopolin venientis abiecit. *Antoninus 2. part. tit. 1. cap. 1.*

32. *Carolus Magnus* dixit: Si Ecclesiarum Dei servitus munificentiam nostram impertimus, eorumque studijs libenter obsequimur, id nobis ad Augustalis Excellentie culmen proficere credimus,
Ddd 3 &, quod

& quod cunctis pretiosius est dignitatibus æternum retributionis præmium capessere non diffidimus.

3. *Ferdinandus Castella Rex*, cognomento *Isabellus*, *Hispani* obfessa, in magna, atq; adeo suprema inopia, suadentibus quibusdã, vti temporũ obnis eam inopiã leuaret, ne incepto abscedere cogeretur cum graui dedecore nominis Christiani; præcisẽ facturum negauit, maius se præsidium ponere distitans in precibus Sacerdotum, quã in omnibus eorum copijs & auro. Modestia & pietatis merces fuit vrbs amplissima proximo die ad deditiõis conditiones redacta. *Ioan. Marian. lib. 1. de Rege, &c.*

SIGNVM LI,

Pœnas irrogare malis. POENAS IVXTA SCELERVM GRAUITATEM contemptoribus, & transgressoribus, seu prauaricatoribus Legum irrogare.

RATIONES pro Pœnis. (vide *Quæst. Polit. M. Iun.*)

1. Pœnã, & animaduersiones adhibentur, vti tollantur mali, si esse nocentes voluerint: non emendentur, si per negligentiam aliquid admiserint. (*Seneca 1. de Ira cap. 16.*)

2. Multitudinis hæc est conditio, vt necessitati potius, quã rationi; & pœnis, quã honestati pareant: ideoq; instar iumentorũ animaduersionibus & pœnis coercendi sunt, & in officio continendi. (*Arist. 10. Ethic. cap. vlt.*) Hinc *Sallustius* in *Iugurth.* censet multo præstare beneficij, quã maleficij immemorem esse: bonus tãcũm sequitur, vbi negligas: at malus improbius.